

Nr 55.

Av herr **Andersson** i Björkäng **m. fl.**, om skyndsamt utredning och förslag rörande upprättande av en konjunkturutjämningsfond för gruvhanteringen.

Den svenska gruvhanteringen intar en mycket framskjuten ställning, och dess arbetarstam kan sägas besitta en yrkesskicklighet, som torde söka sin like över hela världen. För näringsliv och folkhushållning är vår gruvhantering av allra största betydelse. Det måste därför uppmärksammas, att det skulle vara till stor skada för hela vårt samhälle, om gruvindustrien vid en lågkonjunktur skulle råka i samma svårigheter som under början av 1930-talet, då större delen av gruvarbetarna var arbetslösa kortare eller längre perioder. Det är därför angeläget för samhället att medverka till att gruvhanteringen får bättre möjligheter att motstå en depressionsutveckling.

Enligt vår uppfattning skulle svängningarna i konjunkturen för gruvhanteringen på ett effektivt sätt kunna utjämnas, om gruvorna erhöle rätt att avsätta en del av vinsten under goda år till en utjämningsfond, som finge användas för undersöknings- och tillredningsarbeten under dåliga tider. Sådan avsättning borde vara skattefri. Fonden skulle få växa till förslagsvis två eller tre normala årslöner för hela antalet vid företaget anställda arbetare. Pengarna, som kunde insättas på spärrat konto i bankerna, skulle få disponeras efter samråd med exempelvis kungl. kommerskollegium. Uttag från fonden borde räknas som skattepliktig inkomst i vanlig ordning.

En sådan konjunkturutjämningsfond måste, om den skall kunna vara till verklig nytta, uppgå till ett ansevärt belopp, så att den räcker till för att avlöna en stor del av arbetarna under ett eller par år. De förberedande arbeten, som den skulle användas till, kräver nämligen rätt mycket arbetskraft.

För kommuner med många gruvor, som exempelvis i Bergslagsdistriktet, skulle en sådan möjlighet att utjämna konjunkturen betyda mycket i ekonomiskt avseende. Gruvarbetarna skulle känna större trygghet, om de visste, att företaget hade en dylik fond att tillgripa, varigenom det bleve i stånd att behålla sin stam av yrkesarbetare även i dåliga tider. För gruvföretagen skulle en konjunkturutjämningsfond ha den stora fördelen, att de kunde bereda sina arbetare en jämn sysselsättning och inte behövde under dåliga tider göra sig av med yrkesskickliga arbetare, som det tagit många år och kostat mycket pengar att lära upp.

En annan stor fördel med en konjunkturutjämningsfond vore, att gruvorna då kunde utföra nödvändiga undersöknings- och tillredningsarbeten under tider, då avsättningen av malm är dålig och då arbetskraft från rena malmbrytningen (produktionen) friställes. Sådan friställd arbetskraft kunde då beredas annat arbete i stället för att som förr permitteras. När sedan goda tider återkommer, skulle gruvan vara tillredd och undersökt, och arbetskraften kunde ånyo koncentreras på att producera malm. Härigenom skulle vår gruvhantering mycket bättre än tidigare kunna utnyttja en högkonjunktur till gagn för hela landet.

Det är i detta sammanhang anledning att uppmärksamma den särpräglade och chansartade situation, som ett gruvföretag befinner sig i. Till grund för verksamheten ligger en naturtillgång, om vilken man utan noggranna undersökningar vet mycket litet. Man vet ej, hur stor fyndigheten är eller vilket värde malmen har. För att kunna planera brytningen och produktionen måste man därför noggrant undersöka fyndigheten med sänkning av schakt, drivning av orter och borring av diamantborrhål. Det är omfattande undersökningsarbeten. För att sedan kunna taga ut eventuellt påträffade malmer måste man tillreda dessa för brytning med schaktsänkning, ortdrivning m. m. Sådana tillredningsarbeten måste göras i god tid för att produktionen inte skall hindras. Man räknar med att en gruva måste ligga minst 5 och helst 10 år före med tillredningsarbetena och 10 à 15 år före med undersökningsarbetena.

Sådana arbeten är både kapital- och arbetskrävande. Även för undersökning av nya fyndigheter borde medel från en konjunkturutjämningsfond av föreslagen karaktär kunna tagas i anspråk, då det för folkhushållet är av största vikt, att nya gruvor kan ersätta de utbrutna och nedlagda. För närvarande kan man nog säga, att gruvorna i gemen har tillbakasatt dessa undersökningar och tillredningar i viss utsträckning, dels på grund av den långa högkonjunkturen, då huvudvikten lagts på att producera malm, och dels på grund av arbetskraftsbristen under de senaste tio åren.

Vid diskussion rörande förhållandena inom svensk gruvindustri begär man ofta det felet, att man i alltför stor utsträckning dömer efter de stora gruvföretagen och deras resurser men glömmer bort alla de små gruvor, som ligger spridda över hela Mellansverige och utgör grunden för den svenska järnhanteringen. Dessa små och medelstora gruvor befinner sig ofta på gränsen mellan brytningsvärda och icke brytningsvärda och är därför synnerligen känsliga för växlingar i konjunkturerna. Just för dessa företag, som dock sysselsätter hälften av de svenska gruvarbetarna, skulle en konjunkturutjämningsfond ha den största betydelse.

Om de goda tiderna för gruvorna börjar att taga slut, är det enligt vår uppfattning synnerligen önskvärt, att en konjunkturutjämningsfond av det slag som ovan angivits snarast möjligt skapas. En sådan utjämningsfond skulle bli av utomordentlig betydelse inte bara för gruvhanteringen

och dess folk utan också för de kommuner, i vilka gruvdrift äger rum, och därmed för hela samhället. Denna fråga bör därför bli föremål för skyndsam utredning, och förslag i ärendet bör snarast möjligt föreläggas riksdagen.

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och förslag rörande upprättande av en konjunkturutmättningsfond för gruvhanteringen i enlighet med de synpunkter, som i motionen anförts.

Stockholm den 19 januari 1954.

Karl Andersson
i Björkäng.

T. Fredriksson.

J. H. Johansson
i Norrfors.
